

Biserica și Școala

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:

Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor.

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 fr.: pe jumătate an 7 fr.

PREȚUL INSERTIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte
8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.

Correspondentele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOALA“

Și banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA în ARAD.

O problemă actuală.

Dintre problemele de filozofie socială, poate nici când problemă n'a fost discutată atât de umos și cu atâta temeinicie, cum se discută astăzi momentul social, în legătură cu știința și religionea, și raportul dintre acești doi factori fundamentali ai existenței omenesti și progresului.

Nu este nou, ci decând cu apariția în arena gândirii omenesti a materializmului german, s'a pornit un antagonism, o luptă pe viață pe moarte între știință și religione, revendicându-și fiecare absoluta stăpânire asupra domeniului tainelor și problemelor ascunse în întocmirile ei; acel antagonism însă, nu are o temelie reală, internă, nu se bază pe adevărul pozitiv, ci pe exagerări și imaginate rezolvări ale problemelor în litigiu, în litigiu forțat, — căci antagonism între religione, ca expresie a credinței și știință, ca rezultat al silințelor omenesti în aflarea cauzalității și adevărului din lumea fenomenală sau experimentală, de fapt nu poate să fie.

Și numai în timpul modern, acel timp, când știința, prin descoperirile și plasmuirile geniului omenesc a ajuns la o înălțime abea închipuită până acum, tocmai la aceasta înălțime a ea, vine și în toate formele accepțiunii sale se aruncă în fața religionei, a religionei creștine.

Oricât unele organizări sociale și unii filozofi au atribuit, în mod fatal — pentru aceia care au primit de autoritate absolută cuvântul omenesc — de absolutistă putere, prin urmare morală, știința, în consecvențele sale știința, atât de prețioasă pentru fericirea temporală, păstrarea omenirii și satisfacerea râvnelor omenesti, nu poate implini toate ale sufletului...

În această direcție de idei vedem vorbind pe o catedră universitară română pe unul

dintre cei mai învățați oameni ai neamului românesc, d-l A. C. Cuza; în acest senz a ținut o prelegere la noi savantul d-n Al. Mocsonyi, despre «Credință și știință», — în acest senz e scrisă o serie de articole ale unui celebru teolog rus, din tinera generație, d-l Gr. Spiridonovici Petroff, a cărui studiu a fost publicat în traducere într'o serie de numeri recentți din «Telegraful Român».

Credem că, după cele spuse, împlinim o dorință legitimă a cetitorilor nostri, lăsând să urmeze aci, în restrânsele cadre ale revistei noastre, câteva din puternicele concluzii ale savantului rus, preot ortodox:

«Drept răspuns la întrebările minții și ale inimei noastre, știința și religionea ne arată în deplină lumină enigma unversului din două părți deosebite.

Știința stabilește legile eterne și nestrămutate, după cari își trăiește viața universul nostru. Știința procură și supune inteligenței omenesti forțe de ale naturii, tot mai noi și tot mai noi, și ea stabilește gradul de dependență externă, fizică a omului, față de lumea care îl înconjură. Pe scurt, știința urmărește scopul de a da răspunsul cel mai perfect posibil la întrebarea: *Cum există lumea?*

Religionea are altă misiune. Ea răspunde la întrebarea: «cum să existe omul în lume»? În ce raporturi să stea el cu lumea, și cu acela care e mai mare decât lumea?

Cărturarul a întrebat pe Isus Hristos: «Rabbi! Ce să fac ca să dobândesc viața de veci? Cu aceeași întrebare se adresează religionii fiecare creștin, în firma credinței, că nu numai răspunsul necesar îl găsește în învățăturile evangheliei, ci prin strânsa și via împreunare a sa cu D-zeu, pe calea rugăciuni, își va procură și forțele morale de cari are trebuință, pentruca în fiecare sentiment și în fiecare cuvânt să fie depusă

cugetarea vecinică, din care i-se naște dreptul de viață.

Iisus Hristos vorbește în evangelia dela Luca astfel: «Cu ce voui asemănă împărăția lui Dumnezeu? Ea e asemenea aluatului pe care muerea l-a luat și l-a ascuns sub trei merțe de făină, pâhă s'a înacrit».

În senzul acestei asemănări să vorbim mai departe și să adaugem, că *religiunea lui Iisus Hristos e pentru omenime indispensabilă*, întocmai cum aluatul e indispensabil făinei; și câtă vreme oamenii nu sunt pătrunși toți de spiritul evangheliei, *creștinismul nu poate fi înlocuit cu nimic alta*.

Atingerea împărăției lui Dumnezeu e o faptă dumnezeiască-omenească, ea e urmarea străbaterii în om a adevărurilor divine, propovăduite omenimei de Iisus Hristos. Cu cât omul s'a apropiat mai mult în inima sa de Dumnezeu, cu atât mai aproape de om e și împărăția lui Dumnezeu. Venirea împărăției lui Dumnezeu depinde deci dela om. E condiționată de *educarea în spirit creștinesc a voinței omenesti; de educarea omului în spiritul iubirii și al adevărului evanghelic!*

Predică

pentru Dumineca XXVI după Rusalii.

«Așa este celce strânge
lui-și comoară, iar în Dumnezeu
nu se îmbogățește».
Luca, XII, 21.

Iubiților Creștini!

Dumnezeu, în bunătatea sa fără de margini, a dat omului aici pe pământ toate bunătățile ce le produce pământul, i-a dat tot felul de bunuri, ca omul să le întrebuițeze pentru sine și fericirea sa. Și, părintele ceresc, care ni-a dat acele bunătăți, așteaptă dela noi, ca să le folosim după cuvântul sfintei evanghelii, iar nu după fapta bogatului din evanglia de astăzi.

Sfânta evanglie de astăzi ne spune despre un bogat, căruia întru atâta îi rodise țarina, de nu mai avea loc unde să-și pună bucatele.

Și și-a zis bogatul întru sine: «Sparge-voi grânarele mele și mari le voi zidi și voi strânge acolo toate rodurile mele și bunătățile mele. Și voi zice sufletului meu... *mânâncă, bea și veselește-te*». (Luca, XII, 18—20). Și pe când se cugetă bogatul încrezut astfel, — glasul dumnezeiesc îi zice: «Nebune întru aceasta noapte vor să ceară sufletul tău, dar cele ce ai adunat ale cui vor fi?» Adeca, unde-ți vor fi bunătățile cele multe? Unde mâncările cele îmbuibătoare? Unde beuturile cele scumpe și veselile sgomotoase? Așa este, zice Domnul — «așa este celce lui-și strânge comoară, iar în Dumnezeu nu se îmbogățește».

Și oare pentru ce a pedepsit Dumnezeu sfântul pe bogatul din evanglia de azi cu luarea sufletului? Doară numai pentru că a strâns atâta avuție? Nu iubiților! ci pentru că n'a știut folosi averea ce i-a dăruit-o, pentru că a ținut-o numai și numai pentru sine, iar ceeace n'a putut el mânca și bea din bucatele sale, — acelea mai bine le-a lăsat de pe an pe an să le mânânce gârgărițele, în loc ca să dea din ele și celor ce nu aveau ce mânca. Așa să prafă darurile lui Dumnezeu în mâna celui sgărcit.

În legătură cu acestea, iubiților, vreau să vă arat, cum trebuie să folosim noi averea ce ni-o dăruiește Dumnezeu, — și ce folos ne poate aduce ea nouă. De aceea cu cuvintele sfântului evangelist Luca vă zic vouă: «*Celce are urechi de auzit, să audă!*» (Luca VIII. 8).

* * *

Înțeleptul Solomon în pildele sale ne zice: «Mergi la furnică o leneșule și urmează ei și fii mai înțelept decât dînsa, căci aceea nefiind lucrătoare de pământ, nici având pe cineva, ca să o îndemne, își gătește vara hrana și multă strânsură face în timpul secerișului». (Pilde VI. 6—8).

Și tot așa vedem că și albiina pe cât e de mică și slabă, pe atâta e de sprintenă și silitoroasă; ea încă strânge mult și din ceeace adună și satură pe mulți.

Și dacă aceste insecte mici și slabe sunt în stare a aduna bunătăți, — și încă nu numai pentru ele, ci și pentru noi, — atunci cu atât mai ales se cuvine, ba chiar trebuie să se silească și omul să adune, dar nu numai pentru sine, ci asemenea albinei — și pentru alții. — Bunătățile pământului, care le dăruiește Dumnezeu oamenilor, sunt roadele țarinilor și ale grădinilor; dobitoacele de pe lângă casă și cele sălbatice; apoi aurul și argintul și altele multe. Dacă prețuiește omul aceste bunătăți asemenea — sau poate mai mult ca bunătățile sufletești, — atunci iată că în inima aceluia resare iubirea de argint, iubirea de avuție; iar care nu bagă nici întru samă aceste bunătăți, ci le împrăstie fără de măsură, risipindu-le una după alta, — pe acela de grabă îl cuprinde sărăcia amară.

Trebuie să grijim de bunătățile ce ni-le dă Dumnezeu, pentru că să putem trăi, dar nu trebuie să ne ținem orbiș de avere, pentru că nu vom trăi în veci.

Viața e asemenea unei călătorii, și precum călătorul are lipsă de merinde, întocmai așa și omul în drumul vieții are lipsă de merinde, aceasta o formează bunătățile pământului. Dar precum călătorul, când pleacă la drum, — în acela ori cât de lung, — nu-și pune întreaga averea, ci numai decât crede că va avea lipsă tot așa omul în drumul vieții, nu are lipsă de

a îngrămădi avere peste avere, ci tot ce strânge să folosească cu cumpăt pentru sine și pentru ajutorarea altora.

Nu strângerea de avere este ținta noastră, ci strângând cu sirguintă să căutăm a ne înavuți în Dumnezeu, adică a ne îmbogăți cu fapte bune și bineplăcute lui Dumnezeu, căci aceasta este cea mai mare bogăție, căci nu încetează nici prin moarte, ci mai vărtos crește.

Bunurile pământești încă sunt un mijloc prin care omul poate mai ușor a se îmbogăți în Dumnezeu, dar numai așa dacă cel ce le are le știe folosi după poruncile și sfaturile dumnezeiești, pentru mântuirea sufletului. Pentru aceea trebuie să cruțăm și să folosim ceea ce avem, pentru scopuri de binefaceri și să nu ne lăsăm ademeniți de spurcata îmbuibare și desfrânare, pentru că aceste ne aruncă în cursa diavolului.

De ceea ce adunăm să se bucure și alții, gustând din fructele ostanelilor noastre, căci astfel hrănind cu ajutor trupul celui lipsit, cu aceasta ne hrănim și sufletul nostru, binefacerile cu cei lipsiți și milostenia față de cei săraci și neputincioși este cea mai bună hrană pentru sufletul binefăcătorului.

Milostenia este ca semănta ce-o aruncă plugarul în pământ când samănă, atunci se împuțină din grânar, dar la seceriș aduce roade însutite. Astfel nu este milostenia cheltuiată, — cum cugetă sgârcitul — ci este un venit, un câștig, pentru că prin ea dobândim mai mult decât ce mai am dat. Dacă dai unui cerșitor neputincios pâine, — te faci vrednic de pâinea cea cerească; dacă dai haină, în locul ei vei câștiga haina mănării, și ori ce vei da, lui Dumnezeu dai pentru că așa zice și înțeleptul Solomon: *«Cel ce zeu miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu»*.

La bogatul din evangelia de azi toate cele se pierd până aci le găsim întoarse. El în loc să se scutur de haina murdară a sgârceniei, în haina sa albă a milosteniei — îl vedem că trăește, mănâncă, și se veselește. Și oare cu ce gând adună atâtă avere? Cugetă-se el oare la ceva folositor pentru omenime?

La îngrigirea orfanilor? Nu!

În loc de a se gândi, ca să ajutore pe săraci, bolnavi și neputincioși, — el adună averea numai să aibă ce bea și mânca, cu un cuvânt, el bucură să aibă în ce se înbuiba. Vai, ce suflet negru!

O, iubitorilor, cu cât este mai dulce a te îngriji de sufletul tău, de cât a-ți desfrâna poftele trupului. Dacă sufletul este curat, atunci tot binele urmează: *«Cântați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte se vor adăuga vouă»*. (Luca XII. 31). Da, iubitorilor, împărăția cerului nu se câștigă prin a pururea în gând. În aceasta împărăție însă numai sufletul ne poate conduce,

căci numai pentru suflete este deschisă. Și oare prin ce ne putem noi curăți sufletele noastre, ca să le facem vrednice de aceasta împărăție? Numai și numai prin fapte bune creștinești. Mântuitorul Iisus ne și arată care sunt acele fapte, învățându-ne atât la fapte trupesti cât și la fapte sufletești. El ne zice: *«Săturați pe cel flămând, adăpați pe cel însetat, îmbrăcați pe cel săruc și gol»*. La faptele sufletești ne îndeamă zicând: *«Indreptați pe cel ce greșeste, învățați pe cel ce nu știe, roagă-te lui Dumnezeu pentru deaproapele tău, mângâie pe cel întristat și altele»*.

Toate aceste sunt atari fapte, care conduc pe om dela bunurile pământești la cea mai mare avuție sufletească. Numai aceste ne pot deschide ușa mântuirii sufletului și pentru aceea trebuie săvârșite, pentru că dacă nu vei face așa, ci ca bogatul din evangelia de azi, atunci, vai, de judecata ce te așteaptă!

* * *

Iubiți creștini! Din cele ce v'am spus până aci ați putut vedea, că *nu averea face pe om fericit, ci curățenia sufletului*. Bogat a fost omul din evangelia de azi, dar n'a fost fericit, căci pe când trăia mai bine în imbuibări, atunci i-sa cerut sufletul. Sufletul trebuia să fie bogat, căci numai aceea bogăție aduce fericirea adevărată și vecinică.

Spălați dar sufletul vostru cu daruri, ajutând pe săraci și neputincioși, căci *astfel făcându-vă veți îmbogăți în Dumnezeu* și așa veți ajunge vrednici părtași ai împărăției cerești. Așa zice Domnul: *«Nu vă adunați comoară pe pământ, unde rugina și molii le strică și unde furii le sapă și le fură, ci vă adunați comoară în cer, unde nici rugina, nici molii nu le strică»*.

Și acum cu inima și ochii spre cer să zicem: *«Doamne, cerescule părinte! Tu care știi prea bine ce ne slugeste nouă spre fericire, povățuiește-ne, ca în toate zilele să ne aducem aminte, că pământul cu toate bunătățile lui, numai un scurt timp e al nostru; iar împărăția cerului a noastră va fi în veci — dacă vom împlini voia Tatălui nostru»*. Amin.

Ginta-Rohani, Noemvrie 1906.

Zaharie Moga,
abs. de teol.

Necoincidența etății elevilor cu clasele și încă ceva.

Tot sub titlul de mai sus, dar în acest punct separat ni-se impune să vorbim despre un lucru, care deși e cam știut — totuși merită o conziderare și accentuare deosebită.

E o fatalitate și nefericire pe capul Românului din cale afară, că dânsul nu-și trimite copilul la școală de bună voie, ci mai mult de silă.

Dacă băiatul lui a ajuns odată vârsta de 12 ani apoi ai gătat-o cu el... „Pruncul meu a împlinit 12 ani, nu mai sunt dator a-l trimite la școală...”

Și de cele mai multe ori copilul său de 12 ani nu e în clasa a șasa, cum ar trebui să fie, ci e în clasa a treia sau a patra*).

Nici de aceea nu se face amintire părinților, că copilul la școală nu a umblat regulat ori că băiatul a fost înscris la școală prin luna Noemvrie ori Ianuarie, ci se spune știi colea serios, că băiatul e de 12 ani și n'a isprăvit; de geaba îi spui, că elevul trebuie să mai umble la școală, deoarece nu și-a însușit toate cunoștințele de lipsă!

Învățătorul conștiu, nu va lua în serios expectorări de asemenea natură și aceasta nu o poate face pe motivul, că nu i-o permite nici legea însăși de instrucție. Si dacă legea aceasta n'ar exista, ar trebui inventată, căci în lipsa ei nu ne-am prea întâlni cu elevi ajunși în clasa a cincea sau a șasa, fie ei de 12 ori 13 ani.

Ca unii părinți să nu judece, că vorbim numai iaca așa să fie vorbit — le reproducem aici cu celea mai bune intențiuni partea din lege referitoare aci:

„Copii, cari au împlinit vârsta de 12 ani și peste tot acei cari au terminat în regulă întregul curs al școlii cotidiene, sunt obligați să cerceteze școala de repetițiune...” Articolul de lege al instrucțiunii (XXXVIII, §. 5 din 1868) va să zică nu scutește de sub deobligământul școlii de toate zilele, fără privire la aceea, că e de 12 sau 13 ani — numai în acel caz se poate absolve, dacă elevul a terminat în regulă cursul întreg, de șase ani ai școlii cotidiene.

Și mai lămurit ni-o spune aceasta Regulamentul nostru congresual pentru organizarea învățământului, care e obligator nu numai pentru învățători, ci mai ales pentru părinții pruncilor, cari trag la îndoială poveștele și spusurile învățătorului.

§. 112 și 113 din amintitul regulament glăsuiește așa:

„Acei copii, cari și-au îndeplinit deobligământul lor școlar și după judecata învățătorului și-au urmat învățătura cu succes bun, se dimit din școală pe lângă un atestat (absolutor) netimbrat” și apoi:

„Copii cari n'au putut obține absolutorul, sunt datori a cerceta școala și peste timpul normal de 6 ani”.

La acestea, cred nu mai trebuie nici un comentariu!

Ceeace avem de zis aci este, că aceasta lege nu s'a făcut în detrimentul părinților, ci pentru fericirea copiilor lor; nici o lege și nici o dispoziție nu se face pentruca prin ea să se alimenteze atare rău, ci mai vârtos extirparea sau paralizarea respectivului rău se are în vedere!...

În interesul bine priceput al neamului este, ca toți cei chemați a se interesa de propășirea în cultură de învățământul poporal, la prilejuri binevenite să-și

*) La ce, admitem, de multe ori o pricina și învățătorul, dar eu, Doamne ferește! nu am nici pe departe — intenția a scuza prin scrisese mele pe cei lenși!

țină de datorie a spune și lămurii pe toți acei părinți cari cu voie ori fără voie stăruiesc a-și lua copiii dela școală chiar atunci când sunt pe cale a-și câștiga și termina cunoștințele de cari în viață vor avea cea mai mare și neapărată trebuință.

Să le spună adevărat, că deși copii lor se află în anul 12 (bine înțeles, dacă nu au ajuns în clasa V—VI) ei sunt obligați a cerceta școala de toate zilele și mai departe, căci aceasta numai și numai în interesul pruncilor lor o cere legea țării nainte de careia se cuvine să se apiece fiecare, chiar și atunci dacă ceva nu ne convine sau cade bine!

Aceasta țină a o accentua cu atât mai tare, că sunt, durere, chiar între noi și de acei uitați de sine, cari în vanitatea și egoismul lor orb explică legea pe dos, zicând părinților, că dacă copilul îi este de 12 ani îl poate lua dela școală, că legea și dacă nu a frecventat clasa a cincea sau a șasa tot nu-l mai si-lește la școala de toate zilele.

Ba se mai află, tot din sinul nostru și atari bătuți de Dumnezeu, cari pe timpul înscrierilor nu fac propagandă pentru școlile române, cum cere omenia și virtutea națională — ci pentru străine, numai ca ale noastre să rămână goale, la ce îi conduc anumite tendințe și interese mârșave pornite într'un moment rău chibzuit.

Ar fi timpul sosit ca odată să înțeleagă și Românul, că cel mai mare bine îl poate aștepta el dela școală și anumit dela școala ce propovăduiește cunoștințele în primul loc în limba maternă a copilului său, iar la aceasta școală să-și trimită băiatul nu de frică și groaza paragrafului, ci din convingerea lui românească, fie că pruncul i-a ajuns vârsta de doisprezece ani, deoarece cu cât va căuta să se convingă mai târziu despre veritatea celor amintite cu atât îi va merge mai rău și timpurile pentru el vor deveni din ce în ce mai rele și vitrege.

Ioan Crișianu
Inv. la școala rom.
sup. în Socodor.

Activitatea mitropolitului Sava II. Brancovici,*)

(Urmare.)

În anul 1668 mitropolitul Sava însoțit de fratele său George, cu îngaduința principelui Apafi, făcând o călătorie în Rusia la Moscova, ca să strângă milă pentru reconstruirea mitropoliei Belgradului, care în două rânduri o arseră Turcii și Tătarii. În Moscova au avut ambii frați foarte bună primire la Țarul Alexie Mihailovici, care le dădu întru ajutor pe boierul Artemon Sergievici. În același an fiind adunați în Moscova pentru afaceri bisericesti Patriarhii Alexandriei, Antiohiei și al Moscovei și în ziua sfinților apostoli Petru și Pavel celebrând ei serviciul divin, în rândul mitropoliților slugitori a asistat și Sava, iar fratelui său George im-

*) Reproducere din Mitropolitul Sava II. Brancovici de V. Mangra.

păratul i-a dat loc la slujbă în rândul boierilor împărătești¹⁾.

Dar după întoarcerea din Rusia urmară zile grele pentru mitropolitul Sava. În absența lui preotul de curte Mihai Tofeus, care venise dela academia din Wittenberg, puse toată influența sa pe lângă principele Apafi, și mijloci dela el decretul din 20 Februarie 1669 prin care, la cererea superintendentului Petru Kovásznai, se renouiește și întărește diploma din 1643 și toate condițiunile impuse mitropolitului Ștefan Simion de George I. Rákoczy, la care se mai adăugară încă patru puncte nouă, prin care mitropolitul se supunea direct la ordinele superintendentului calvinesc, urmându-se subjugarea bisericii române cu desăvârșire.

Iată cuprinsul acelei diplome :

„Noi Mihail Apafi, din mila lui Dumnezeu principe al Transilvaniei, domn al părților Ungariei și comite al Secuilor etc. Facem cunoscut prin aceasta tuturor acestora cărora se cuvine, că din partea onoratului și prea luminatului Petru Govasnai superintendent al bisericilor calvine din Transilvania, ni-s'au prezentat niște hrisoave și documente depuse în vestmântăria capitolului din Alba-Iulia Transilvaniei, împreună cu unele deliberațiuni judiciare și alte ordine de ale noastre în formă de condicuță, întărită cu sigilul autentic capitular, conținând și două hrisoave, unul dela Prealuminatul Sigismund Rákoczy, privitor la mărturisirea religiunii calvine, la alegerea episcopului românesc, iar celalalt dela George Rákoczy senior, odinioară principii de piosă amintire și predecesori ai noștri, cu privire iarăși la condițiunile acedate de acel principe episcopului român, rugându-ne prea umilit acelaș Petru Govasnai, ca să aprobăm și noi în totul și în parte cele conținute în ele, făcând a se înregistra prin cele de față, și a le da asemenea consământământul nostru binevoitor.

Noi așa dar ascultând și primind rugăciunea credinciosului nostru, onoratului Petru Govasnai, numitele hrisoave, care nu sunt rase, nici șterse, nici suspecte în vre-o parte, ci fiind lipsite de orice viciu și hănuială, prin prezentul nostru hrisov, înregistrând din cuvânt în cuvânt fără scădere sau adăugire sau schimbare în conținutul lor, în toate clauzele, articolele și punctele intrucât au fost date cu drept și legitim și intrucât valoarea lor se bazează pe adevăr, aprobându-le și primindu-le de bune le-am dat aprobarea și consământământul nostru binevoitor.

Afară de aceasta indemnăți de dragostea noastră princiară, față cu promovarea binelui public al creștinizmului și cu consământământul conzilierilor noștri mai de frunte am crezut de drept de a se mai adăugă la condițiunile enumerate încă și următoarele, pentru a se mai observa cu cele mai de sus de numitul episcop al bisericilor românești, de către seniori și preoți :

I. Ca să se facă școli pe unde-i cu putință printre Români, mai ales în mănăstirea din Alba-Iulia, în comitatul Hunedoarei și al Marmăției precum și pe teritoriul Cetății de piatră, în care tinerii să fie învățați întâi a cetii și a scrierii românește și apoi pe unde se poate face cu înlesnire să se dea și o cultură mai întinsă a limbei.²⁾

¹⁾ Raici: Biografia lui George Brancovici. Lumina 1874 p. 258. Cipariu: Arhiv. p. 651.

²⁾ Nota lui Petru Bod: Românii n'au școli și prin urmare între dânsii se găsește foarte rari cari să știe cetii. Ei învață ori pela mănăstiri, dela călugării Români, ori de obicei sunt incuți

II. Pentru a se putea ajunge la scop, tipografia românească din Alba-Iulia să se restabilească cât mai curând în vechea ei splendoare, prin care să se publice cărți folositoare, ales de cele sfinte¹⁾.

III. Acei preoți Români cari afară de cartea sârbească nimic nu înțeleg ceea ce citește numai mormăie în biserică, spre detrimentul lor și a mântuirii credincioșilor lor, și afară de aceea nici nu știu și măcar voiesc să știe articolele religiunii creștine cele mai necesare spre mântuire, după ce vor fi fost admoniați de câteva ori în mod creștinesc, să fie dați afară, și în locul lor să fie puși în comunitățile românești acei preoți cari cunosc și carte românească și cari în principiile religiunii creștine au cunoștință corespunzătoare scopului²⁾.

IV. Ca episcopul român atât în hirotonirea preoților, a seniorilor, precum și în depunerea celor nevrednici sau primirea îndărăpt a acelor ce făgăduiesc îndreptarea vieții, în vizitarea canonică a bisericilor, în revizuirea cauzelor grele bisericesti și în convocarea și diriguirea sinodului general românesc să depindă de ordinele episcopului calvin transilvănean, iar după ce se termină sinodul românesc să se înfățișeze la porunca numitului episcop în persoană, însoțit de câțiva anumiți la sinodul păstorilor unguri ortodoksi reformați de religiunea evanghelică, cu scop ca lucrurile hotărâte în sinodul său să le supună unei reviziuni mai mature, iar în parte cu scop, ca să învețe mai bine cunoștința lucrurilor adevăratei religiuni și a poruncilor bisericesti, ca să-i poată mai bine instrui pe ai săi.

Iar aceste condițiuni le va îndeplini episcopul român cu ngrijirea, care s'a stabilit mai sus împreună cu ceilalți competenți șieși supuși, dupăcum hotărăm și voim ca să fie observate, în puterea celor de față și prin mijlocirea hrisoavelor.

Dat în cetatea noastră Alba-Iulia 20 Faur 1669.³⁾

(ss) Mihail Apafi.

(Va urma.)

Facerea Bisericii (Tempel). *

În al patrulea an al stăpânirii începă Solomon spre/publica (de obște) rugăciune către Dumnezeu, a face o Biserică frumoasă pe muntele Morea, unde eră odinioară să se arză Isaac spre jertfă. Încă David voise să facă această Biserică, și spre acest scop adunară multe visterii, și materii, dar având el atâtea răzmarite voi Dumnezeu ca aceasta Biserică să o facă următorul său. În 7 ani săvârși Solomon aceasta scumpă și de tot frumoasă biserică.

și numai prin îmbrăcăminte și modul de trai se deosebesc de ceilalți oameni, ori dela dascălii bisericesti cari și-au câștigat învățătura românească în Valahia la București, la cari au mai adăugat puțină cultură în școalele reformatilor sau iezuiților.

¹⁾ Nota lui Petru Bod: Altă tipografie Români din Ardeal (Transilvania) n'aveau, decât aceea pe care o întemeiasse Principele Rákoczy pentru dânsii, care însă fusese nimicită în turburările țării.

²⁾ Nota lui Petru Bod: Să amintesc aci, și peste tot, Sârbii, fiindcă (ei) locuiau în împrejurimile Timișoarei, având o limbă comună cu Moscoviții, Rutenii, Polonii, Boiemii, Croații, dar care (limba) n'are nici o înrudire cu limba românească, citește cărțile lor adesea ori la slujbă, cu toate că nu o înțeleg mai mult, decât ar înțelege o cuvântare zisă în limba malabarică.

³⁾ Icon. Coman Vasilescu: „Apărarea Națională“ București, 1900. Nr. 115, 116. Vezi Adn. Nr. VII.

⁴⁾ Într'un exemplar de Testamentul Vechiu, pe care e scris datul 1835 și comuna Viștea, s'a aflat însemnarea dela numitul dat ce o dăm în cele de față, copiate întocmai după scrisese în „Înainte Cuvântare“ a bibliei, ce a fost dată în tipar în Ardeal la 1795. Nota Aut.

Fiind acum tot lucru isprăvit, făcu Solomon rânduală de să sfinți aceasta Biserică înainte atot Norodul cu mare pompă. Toți cei mai de frunte ai țării și toți Domnii cei mari ai neamurilor au venit la sfințire. Aceasta paradă a ținut 7 zile. În ziua dintai a dus preoții sieriul legii în Biserică, petrecând pe aceștia și împăratul cu toți ceilalți Domni cu Laute, Muzică ai Cântări spre lauda lui Dumnezeu, la aceasta întâmplare sau adus lui Dumnezeu nenumărate jertfe. Peste acest lucru și Dumnezeu arată plăcerea sa, căci un nor acoperiră acest lucru sfânt. Preoții să strânsară cu frică îndărăpt; și Solomon se ruga așa: „Doamne, Dumnezeul lui Israel! eu bine știu, cumcă aceasta casă nu te poate încape, căci când nu te pot încape ceriurile cu mult mai puțin te va putea cuprinde aceasta casă, care n am zidit ție? Însă eu o am făcut numai, ca să ascuți cu milostivire rugăciunile norodului tău, care noi acum le trimitem ție, și pentru ca noi aici să ne putem la olaltă rugă ție, și să-ți aducem ție jertfe de rugă, de mulțămită și de pace. Când s'ar întâmplă vr'un război, și norodul tău Izrail se va ruga ție, auzi-ne atunci rugăciunile noastre, și ne dăruiește ajutor și biruință asupra protivnicilor noștri

Când s'ar închide norii și din lipsa de ploaie s'ar usca câmpurile noastre, și noi vom veni aicea și ne vom ruga ție, atunci auzi-ne rugăciunea și dăruiește câmpurilor ploaie stămpărătoare și rodire. Când ar veni peste noi betesuguri sau alte răutăți și noi vom grăbi aicea, și ne vom rugă, auzi atunci cu milostivire rugăciunea noastră, și ne dăruiește sănătate și blagoslovenie“

Rugându-se Solomon așa, iată se slobozi un foc din cer și aprinse jertfa arderii, care a fost pus preoții pe altar. Peste noapte se arată Dumnezeu lui Solomon și îi zise: Eu voi avea plăcere spre aceasta casă, și voi asculta rugăciunea voastră până veți păzi poruncile mele, dară de vă veți abate dela căile poruncilor mele, voi risipi aceasta casă, și va fi vrășmașilor vostri de ocară și batjocură. Dintru aceasta vreme încoace se ținū numai în Biserică Ierusalimului slajba lui Dumnezeu și norodul trebuia să vie la sărbători mari în Ierusalim.

Măcar, că era Solomon intru început un împărat foarte înțelept și temător de Dumnezeu, totuși mai târziu fiind mai bătrân se slobozi într'unele păcate. El îngădui muierilor lui, care le-au fost căpătată dintr'altă țară ca să-și facă Capiști (Biserici idolești) și altare pentru Dumnezei străini (Idoli), ba încă însuși el se duse acolo de își plecă genunchii înaintea acelor Idoli, și prin aceasta făcu la nord pilda cea mai rea. Dumnezeu avea cea mai mare neplăcere la aceasta faptă a lui Solomon, și i-se arată zicând cătră dânsul: Pentru că ai părăsit calea poruncilor mele, pentru aceea și eu voi risipi împărăția ta, însă pentru Tatăl tău David, care era cucernic, pentru dânsul nu-ți voi risipi-o până după moartea ta, și tot pentru bunul David voi lăsa și feciorului tău o parte din împărăție. Stăpânind Solomon 40 de ani, muri, fiind de 58 de ani.

Alexandru Văsiadi
paroh.

CRNOICA.

Consistorul mitropolitan al bisericii noastre s'a întrunit Marția trecută la orele 10 a. m. sub prezidiul Excelenței Sale dlui arhiepiscop și mitropolit Ioan Mețianu în ședință plenară, spre a lua dispozițiunile de lipsă pentru executarea concluzelor congre-

sului național-bisericesc din anul acesta, și a rezolvă și alte agende aparținătoare competenței sale. Din Arad a luat parte P. C. Sa R. R. Ciorogariu.

Sfințire de biserică. Duminecă s'a sfințit cu deosebită pompă biserică de nou renovată din Bârsa, fiind de față numărös public atât din popor cât și din inteligență. Actul sfințirii l-a îndeplinit P. On. d-n. protopop Ioan Georgea, cu asistența preoților Lazar Oprea, Aug. Mihulin, Ioan Beltechi, Dim. Popoviciu, Iuliu Bodea, Ioan Popoviciu. I. Giurgiu, Sabiu Micluța, Virgil Mihulin și diaconul episcopesc Cornel Lazar.

La hanchetul dat s'au adus laude bârșenilor și celor ce au contribuit la înfrumșetarea locașului dumnezeesc.

Știre dureroasă. Profesorul *Aurel Bratu*, dela institutul nostru diecezan, a fost cuprins de o crudă boală, care l'a izbit tocmai în mijlocul unei zeloase și prețioase activități, pe terenul școlar și cultural românesc.

Durerea pe care o simțim împărțind publicului, nefericirea colaboratului nostru, nu ne îndoim, va înduioșă pe toți cei ce l-au cunoscut și ne vom rugă cu toții lui Dumnezeu, pentru însănătoșarea lui Aurel Bratu. — S.

Memoria lui Clain. Cetim în „Răvașul“, în legătură cu Sinodul bisericii gr. cat. rom: „Ca o coincidență caracteristică ședința a patra, îndată după hotărîrea în cauza congruei, se ocupă cu Inocențiu M. Clain. S'a fost propus de cătră un Sinod protopopes a se aduce acasă, la Blaj, osămintele arhierelui de vecinică pomenire. Sinodul a admis opinia comisiunei, că după ce osămintele martirului arhiereu zac în Roma într'un loc foarte cinstit, într'o biserică de rit oriental, rămânerea acolo o conzideră ca o legătură scumpă cu leagănul neamului nostru și centrul bisericii creștine“.

Îndurați-Vă spre săracii noștri! De un șir de ani încoace Reuniunea sodalilor noștri, bucurându-se de înaltul protectorat al generoaselor doamne *Minerva Dr. Brote, Ana Dr. Moga și Elisavetu Bugaschi*, îndeplinește frumoasa și creștineasca misiune de a primi din belșugul celor cu dare de mână și de a împărți deapreadelui nostru lipsit. Se contribuie prin această faptă creștinească la mângâierea și a celui care poate dă și a celui care primește darul făcut cu inimă curată.

Nevoind a lipsi nici pe unii, nici pe alții de această mângâiere, hotărîre am luat de a apelă și de data aceasta la inimile generoase cu rugarea să binevoiască a dărui bani, vesminte alimente, cu un cuvânt tot ce poate contribui la încălzirea corporală și sufletească a deapropelului nostru lipsit. Darurile incurse se vor împărți între săracii noștri în ajunul Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos, sub binevoitorul protectorat al doamnelor amintite.

Lacrimile vărsate de săracii noștri servească drept cea mai înaltă răsplată pentru toți aceia, cari posibilă ne fac împlinirea acestei datorințe bine plăcute oamenilor și lui Dumnezeu. Din ședința comitetului „Reuniunii sodalilor români din Sibiu“, ținută la 16 Nov. n. 1906. Vic. *Tordășianu* președinte, *Ștefan Duca* not.

Pedeapsa ziaristilor în vremurile mai vechi prin veacul XVI eră cu mult mai grea decât în zilele noastre. Când un ziarist scria ceva neplăcut stăpânitorului, îl spânzurau. Așa a fost spânzurat la 1565 Nicolò Franco pentru o epigramă satirică, tot așa preotul Capello la 1587, preotul Rivarolli la 1780, iar preotul Volpini la 1724 pentru că a dat pe față relațiile de-

dragoste ale Clementinei Sobiesca. Ultimul ziarist spânzurat pentru îndrăzneala spuselor adevărului a fost contele Trivelli în 23 Febr. 1731.

Societatea acad.-teol. „Academia ortodoxă“ pentru literatură, retorică și muzică bisericească în seminarul arhiepiscopial din Cernăuț aduce la cunoștință, că la adunarea generală ordinară, ținută în 15 Noemvrie st. n. a. c. s'a constituit comitetul și comisia revizuitoare pe anul administrativ al XXIII 1906/7 în modul următor:

Prezident: Gavril Străinuș. Secretar II (interne): Arsenie Fărtăș. Cassar: Vasile Teleagă. Secția literară: Președintele secției și vice-preșident I: Ștefan Jianu. Referent și bibliotecar: Ioan Puiu. Adlat și econom: Mihai Corduș. Secția muzicală: Președintele secției și vice-preșidentul II: Victor Berariu. Adlat I și controlor: Silviu Dragomir. Adlat II și secretar I (externe): Mihai Rusu. Comisia revizuitoare: George Negură, referent, Victor Hermann și Mihai Bucoveșchi adlați.

Tipografie românească în Basarabia. La 26 Octomvrie s'a deschis tipografie bisericească română în Chișineu (Basarabia). Cu prilejul deschiderii capii bisericești și politici din Basarabia au recunoscut, că cultura unui popor nu se poate face decât în limba mamei. Ziarul românesc „Basarabia“ ce apare la Chișineu cu litere rusești scrie un articol foarte cald, serbătorind acest eveniment cultural-național al Românilor din Basarabia și lămurind programul de lucru pentru viitor, pentru-ca emanciparea politică, culturală, și economică a Românilor basarabeni să fie deplină.

Cronică bibliografică.

Albina. X. 7. G. Coșbuc, Munca chibzuită și munca proastă. Loc. Vulovici, De-o fi să mor... Sofia Nădejde, Portul național. Obiceiul fumatului. Tifonii și coasta Chinei. Societatea corală din Brașov la București. Orfelinatul Ferdinand. Vântul atacă frunzele. C. M. Simionescu, Cum să îngrijim caii. O societate pentru cultura femeii. Leagănul Sf. Ecaterina. Cronică săptămânii. Informațiuni. Sfaturi. Muzică. Ilustrațiuni.

Cărți noi. Cel mult în două săptămâni apare în tipografia diecezană manualul școlar „Istoria naturală“ ediția IX de I. Tuducescu. Acest manual e aprobat de Ven. Consistor din Arad și e recomandat pentru școlile populare atât de V. Consistor aradan cât și de cel orădan. Prețul unui exemplar 40 fil. Se poate căpăta la tipografia diecezană și la autor în Lipova.

Concurse.

Pentru îndeplinirea în mod definitiv a vacanțelor posturi de învățători dela școlile confesionale din **Fădimac, Ficătar și Ierșnic**, tractul Belințului, se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Biserica și Școala“. Emolumentele împreunate cu aceste posturi sunt:

I. Fădimac: 1. în bani gata 600 coroane. 2., pentru conferențe învățătoarești 20 coroane. 3., pentru scripturistică 20 coroane. 4., uzufructul dela 3 jugăre pământ școlar în preț de 36 cor. 5., locuință în natură cu intravilan de 1200 □, 6., dela înmormântare cu liturgie 1 cor., simplă 40 fil., 7. 24 metri lemne, din cari jumătate pentru încălzirea salei de învățământ.

II. Ficătar: 1., în bani gata 388 coroane; 2., pentru conferență 10 coroane; 3., pentru scripturistică 10 coroane; 4., 6 măși metrice grâu, 6 cucuruz; 5., 2 jugăre pământ estravilan; 6., locuință în natură cu intravilan de 1 jugăr; 7., 22 metri lemne, din cari este a se încălzi și sala de învățământ.

III. Ierșnic: 1., în bani gata 270 cor.; 2., în naturalii de fiecare număr de casă (120 numeri) 7¹/₂ litre grâu și 15 litre cucuruz; 3., pentru conferență 12 cor.; 4., pentru scripturistică 10 cor.; 5., pentru adunarea generală 8 coroane; 6., pentru curatorat 20 cor. 7., pentru lemne din cari este a se încălzi și sala de învățământ 60 coroane; 8., locuință în natură cu intravilan după lege; 9., dela înmormântări, unde este poftit de om mare 2 cor. de prunci 40 fileri.

În toate trei locurile, la cvincvenal se poate reflectă, numai după 5 ani de serviciu conzecutiv în postul din cestuine.

Reflectanții, petițiile concursuale, instruate cu documentele recerute, au să le aștearnă, pe calea oficiului protopopesc gr. or. rom. din Belinț (Bélinecz, Temes-megye), comitetelor parohiale din amintitele parohii, având a se prezenta în termenul concursual, în vre-o Duminecă sau într'o sârbătoare în sf. biserică spre a-și arăta îndemânătatea în tipic și în cântările bisericești.

Comitetele parohiale.

În conțelegere cu mine: *Gerasim Sârbu*, protoprezviter inspector școlar confesional.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea stațiunii învățătoarești dela școala gr. or. rom. din **Mădăras**, devenită vacantă prin penzionarea învățătorului Iosif Silaghi, se escrie concurs cu termen de alegere pe **17/30 Decemvrie** a. c. Dotațiunea învățătoarească este: 1. Salar în bani 184 cor. 2. Relut pentru lemne învățătorului 108 coroane. 3. 16-80 hl. grâu săcăreț a 10 cor. 168 cor. 4. 7-20 hl cucuruz a 8 cor. 60 cor. 4 fil. 5. 3 jugăre catastr. 1127 □ pământ arător și 1 jugher livadă a 16 cor. 76 cor. 6., una cânepiște 8 cor. Competința de pășunat pentru 6 vite 24 cor. de tot 628 cor. 4 fil. Afară de aceste cortel liber cu intravilan de 661 □. Pentru încălzirea salei de învățământ se îngrijește comuna bisericească.

Alesul învățător va avea să provadă cantoratul precum și instruirea elevilor școlii de repetițiune fără altă remunerațiune; stolele cantonale: dela mort mare 3 cor. cu liturgie 4 cor. dela mort mic; cununie și maslu 80 fileri. La cvincvenal va avea drept numai după cinci ani de serviciu prestat în parohie.

Ceice doresc a ocupa aceasta stațiune sunt poftiți ca recursele ajustate cu documentele prescise, adreseate Comitetului parohial din Mădăras, să le aștearnă P. O. Oficiu pprezviteral în Măkerék, iar în restimpul concursului să se prezenteze în sf. biserică din Mădăras, pentru a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Dat din ședința comitetului parohial din Mădăras, ținută la 2/15 Noemvrie 1906.

Ioan Teorean
preș. com. par.

În conțelegere cu mine: *Nicolae Roxin* protoprezviter.

—□—

1—3

Pe baza încuviințării Ven. Consistor diecezan de Nr. 5124/1906 pentru postul de capelan temporal cu dreptul de succesiune, pe lângă veteranul paroh Ioan Micluța la parohia **Rișculița** cu filia **Baldovini** în senzul §-lui 4 din „Regulament“ se escrie concurs cu termen de **30 zile** dela prima publicare în „Bi-

serica și Școala". Emolumentele sunt: $\frac{1}{2}$ din toate venitele parohiale între cari este a să înțelege și dotația dela stat, tot atunci însă alegându-l capelan va da suma jumătate din ajutorul de stat ce va primi, parohului I. Micluța, aceste venite suut: 1. Dela parohia matră Rîșculița în loc de bir uzufructul a 2 jugh. cath. de pământ ce aduce un venit anual curat de 60 cor., și de după care pământ contribuția va avea să plătească pe jumătate alesul capelan. 2., dela filia Baldovini bir dela 40 numeri de casă câte o jumătate de cucuruz ori 1 cor. — 40 cor. 3., venitele stolare după calculul mediu alor 5 ani din urmă fac 198 cor. anual 4., ajutorul de stat (Congrua) 442 cor. 5., nefiind casă parohială alesul va avea a se îngriji pe spesele sale de locuință. Alegândul va fi îndatorat să catehizeze la școala cotidiană și de repetiție din Rîșculița fără altă remunerație.

Doritorii de a ocupa acest post să avizează ca recursele lor ajustate conform §-lui 15 din „Regulamant” și adresate comitetului parohial din Rîșculița, să le substearnă în terminul susindicat P. O. Oficiu protoprezviter al Halmagiului (Nagyhalmagy). Recurenții sunt poștiți ca pe lângă observarea §-lui 18 din „Regulam.” să se prezinte în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică din Rîșculița spre a-și arăta dexteritatea în celea rituale și oratorie făcându-să astfel cunoscuți poporului.

Din ședința comitetului parohial din Rîșculița dela 8/21 Oct. 1906.

Ioan Micluța
preot, reședinte.

Axente Popovici
inv. notar.

În conțelegere cu mine: *Cornel Lazar* protoprezviter.
—□— 2—3

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Chelmac**, protoprezviteratul Lipovei, se escrie concurs cu termin de **30 de zile** dela prima publicare în foaia diecezană „Biserica și Școala”.

Emolumentele împreunate cu aceasta parohie sunt: 1. Una sesiune parohială de 30 jug. pământ, parte arător, parte fânaș. 2. Casa parohială cu 3 odăi și ovină cu curte și grădină și un tăchiu. 3. Birul prețese uzuat și anume: 1 măsură cucuruz sfârmat sau a cor. dela fiecare număr de casă. 4. Venitul stolar: b) La înmormântări mari prohodul peste 7 ani cor.,

e) la prunci prohodul 2 cor. c) pentru dusul mortului în biserică 2 cor. d) pentru liturgie la mort 2 cor. e) pentru ertăciune 2 cor. f) pentru deslegare 60 fil. g) pentru fiecare stare cu evangelia 40 fil. h) pentru fiecare slujire a mortului acasă 40 fil. i) pentru sfințirea casei nouă (feștanie) 2 cor. etc. 5. Intregirea dotațiunei preoțești dela stat, după evaluearea alegândului preot.

Alegândul preot este îndatorat a catehiza elevilor din școala noastră confesională fără altă remunerațiune. Dela recurenți se recere evalueațiunea pentru parohii de cl. I. ear încât nu s'ar prezentă cel puțin 3 recurenți, cu evalueațiune de cl. I se vor admite la candidare și recurenți cu evalueațiune de cl. II.

Recurenții sunt avizați, ca recursele lor instruite cu documentele de evalueațiune adresate comitetului par. din Chelmac, până la terminul susindicat să le substearnă P. On. Domn Voicu Hamsea protoprezviter în Lipova (Lippa) precum și ca pe lângă observarea disp. §. 18 din Reg. pentru parohii, să se prezenteze în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică din Chelmac, spre a-și arăta dexteritatea în cele rituale și oratorie.

Chelmac 19 Oct. st. v. 1906.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Voicu Hamsea* protoprezviter.

—□—

3—3

Pentru stațiunea învățătorescă din **S. Lazuri** tractul protopopesc al Beiușului se escrie concurs cu termin de **30 zile** dela prima publicare.

Emolumentele sunt: 400 cor. în bani, 15 metri lemne 30 cor. Stolele cantonale, și anume: dela mort mare 1 cor. dela mic 40 fileri, cvartir liber cu grădină, și întregire dela stat.

Recurenții vor avea a-și trimite petițiunile cu documentele necesare conform Regulamentului în terminul prescriș la oficiul protopopesc în Beiuș, având a se prezentă la biserică în vre-o Duminecă ori sârbătoare.

Beiuș la 31 Oct. 1906.

În conțelegere cu com. paroh. *Vasilie Papp* protopop.

—□—

3—3

„Janus” institut de asigurare mutuală pe viață în Viena

s'a fondat în anul 1839, din partea unui grup de bărbați nobili,
este cel mai vechiu „Institut mutual de asigurare pe viață”
— pentru Austro-Ungaria. —

Se bazează pe legile mutualității în puterea cărora accidentul capitalului anual trece în favorul celui asigurat.

— Premii eftine. Condiții de asigurare favorabile. —

Imprescriptibilitatea polițelor după 3 ani. Plătirea în caz de duiel și sinucidere după 5 ani.
Asigurare gratuită pentru caz de războiu. — Fără timbru de poliță și taxă de stat — Plătire la moment.

Starea de asigurare 111.000.000 cor. § Averele institutului 31.000.000 cor.

Sumele de asigurare plătite până acum 56.000.000 cor.

Informațiuni îndatoritoare dă:

==== Agentura generală pentru Ungaria de sud în Timișoara-Fabric. ====

Lerchengasse Nr. 17. (N-rul Telefonului: 422).

(34)